

עולה

גלין

מק

רעיון לפרויקט הוויכוח ע"י פינחס פרקש

pinchasf@gmail.com

סוג הקרבן:

אם עולה קורבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אוהל מועד יקריב אותו לרצונו לפני ה'.

מהו "זכר"?

"זכר" – ולא נקבה.

מהו "תמים"?

"תמים" – בלא מום.

מהו "אל פתח אוהל מועד"?

"אל פתח אוהל מועד" – מטפל בהבאתו עד העזרה.

מהו "יקריבנו, יקריב"?

מהו "יקריב יקריב", אפילו נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון, יקריב כל אחד לשם מי שהוא. וכן עולה בחולין, ימכרו החולין לצרכי עולות והרי כולן עולות, ותקרב כל אחת לשם מי שהוא, יכול אפילו נתערבה בפסולין או בשאינו מינו, תלמוד לומר "יקריבנו".

"יקריב אותו" – מלמד שכופין אותו, יכול בעל כורחו, תלמוד לומר "לרצונו". הא כיצד, כופין אותו עד

שיאמר רוצה אני.

מהו "לפני ה'?"

"לפני ה' – וסמך" – אין סמיכה בבמה.

רש"י

מהו "מן הבקר"?

"מן הבקר" – גדול או קטן אחר שמונה ימים, ובעבור היות העולה קרבה כולה לגבוה היא מהנבחרת, והזכר

נבחר מהנקבה, על כן אין בעולה נקבה.

ואחר שאמר "יקריבנו" פירש אל המקום אשר יקריב אותו, כי יכנס בחצר אוהל מועד.

מהו "לרצונו"?

"לרצונו" – שיקריבנו ברצונו ולא באונס.

ראב"ע

מהו "אם עולה"?

"אם עולה" – שהתנדב בלשון זה.

מהו "לרצונו"?

"לרצונו" – אם זכר תמים יקריבנו ולפתח אוהל מועד אז יהיה לו לרצון.

רשב"ם

מדוע שינה הכתוב בנוסח הפתיחה משני סוגי קרבן העולה בהמשך?

אלא אמר "אם עולה קרבנו", דווקא עולה היא שאני מתיר שבאה נדבת ציבור ולא שלמים.

אם היה אומר הכתוב "אם מן הבקר עולה" היה נשמע שלא התיר להביא עולה אלא מן הבקר ולא מן הצאן, לזה אמר "אם עולה", לומר כי מה שמרבה באומרו "קרבנכם" הוא פרט העולה, בין אם יהיה בן הבקר בן

אם יהיה מן הצאן. ואין לטעות בעולת העוף שהרי אמר הכתוב "קורבנו" יתירה. שנדרש, למעט ציבור מעולת העוף.

בתורת כהנים, "עולה", מה תלמוד לומר שיכול לא יהיו כל הפסולים אלו נוהגים אלא בעולת נדבה, עולת חובה מניין? תלמוד לומר "אם עולה". נראה שהוקשה להם שהיה לו לומר "אם קרבנו עולה", ודרשו שאם היה אומר כך אז יהיה נשמע שמדייק הכתוב בעולת נדבה שבה משתעי קרא דכתיב "כי יקריב", רשות. ואמר "אם עולה", פירוש **כל עולה שבעולם בין של חובה בין של נדבה**.

"קרבנו" – בתורת כהנים דרשו שבאה לרבות שלמים שישנם בכל הפסולים הרשומים. אור החיים

מהו "זכר תמים יקריבנו"?

"זכר תמים יקריבנו" – טעם לדבר שהעולה באה זכר והחטאת נקבה ושלמים בין זכר ובין נקבה, לפי שהעולה על רוחכם היא באה דהיינו על חטא ההרהור. והחטאת בא על החטא המעשה. נמצא שהמהרהר בעברה ולא יצתה מחשבתי אל הפועל וודאי גיבור בארץ יהיה כי כאיש גבורתו לכבוש את יצרו כי לא יצאה המחשבה אל החוץ לעשות זר מעשהו על כן קורבנו זכר. אבל החטא גם במעשה תשש כוחו כנקבה כי לא היה יכול לעמוד כנגד יצרו על כן קרבנו נקבה.

ולפי שבין כך העולה והחטאת באים על החטא אשר מקורו מן הלב והרשעים ברשות ליבם אשר מקומו בצד שמאל על כן שחיטתן בצפון. אבל השלמים אשר בלי עוון ירוצון שחיטתן בכל מקום בעזרה ואין חילוק אצלם בין זכר לנקבה.

ועוד שהעולה באה על חטא ההרהור, הנתלה בכח השכל שבאדם הנמשל לזכר כי השכל עיקר הבית וגבירו, על כן קורבנו זכר ועולה כולה לגבוה כנגד רוח בני האדם העולה היא למעלה, כך היא העולה על מוקדה, כי טבע האש גם כן לעלות למעלה.

אבל החטאת באה על חטא המעשה, הנעשה על ידי כלי המעשה התלויים בחומר המתפעל כנקבה, על כן קורבנו נקבה. ועיקר החטא תלוי באיברים מיוחדים ובראשם החלב והדם ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, כי על ידי רתיחת הדמים כל היום יתאוה תאוה לדברים האסורים. אז הוא מעותד ביותר אל החטא על כן מקריבין מן החטאת החלב והדם והבשר יאכל לכהנים דרך צדקה להאכיל לעניים משרתי אלוקינו כי בחסד ואמת יכופר עוון.

השלמים עושים שלום בעולם, כי מקצתן לזבח, ומקצתו לכהנים, ומקצתו לבעלים. וכולם אוכלים על שולחן אחד וזה מורה על השלום שבין כולם כי אין בו צד חטא הגורם ריב לה' עם עמו. ויש חילוק בין חטאת לעולה כי החטאת אינו בא כי אם על השוגג דהיינו מה שהאדם עושה בלא רצון. והעולה מכפר על ההרהור המיזידי דהיינו ברצון. ומן ייתור "אותו" יש מפרשים שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב עצמו לפני ה'.

כלי יקר

מהו "יקריבנו"?

"יקריבנו" – יקדישנו.

"אל אוהל מועד יקריב אותו" – האי הקרבה משמעו הבאה, ושם הקרבה חל על כל מיני קריבה לה'. מתחילה הקדשה ואחר כך הבאה, ואחר כך זריקת הדם. ומלמדנו האי קרא **דהוא בעצמו מטריח בטיפולו עד שיביא אותו לפתח אוהל מועד ולא שיתן לעבדו או שלוחו**.

מהו "לרצונו"? 3

"לרצונו" – להפיק רצון מלפניו יתברך.

הנצי"ב

מהי "עולה"?

"עולה" – רגילים לפרש עולה במשמעות כליל, קרבן העולה כולו באש, אך כמעט ואין לכך סימוכין בשורש ע.ל.ה. שאר הקורבנות, חטאת, אשם, שלמים, תודה, מנחה. כולם מורים על סיבת הקרבן ותכליתו. אף אחד לא נקרא על שם פעולה מיוחדת הנעשית בקרבן. משום כך נראה לנו **שעולה נובעת מן הצורך והשאיפה לעלות ולהתקדם**.

המביא עולה יודע שהוא נמנע מלמלא את חובתו. ותכלית העולה להזהיר ממחדלים לעתיד. אולם כל מילוי חובה הוא התקדמות חיובית, יש בו עליה בשלמות מוסרית והוא צעד נוסף במעלות המוסר המביאות לידי

קרבת ה'. קרבת עולה הוא קרבן העליה וההתקדמות, ושם זה מבטא את עיצומו של הקרבן את סיבתו ואת תכליתו.

מהו "אם עולה קורבנו מן הבקר"?

"אם עולה קרבנו מן הבקר" – אם על ידי התקדמות הוא מבקש להתקרב אל ה' ורצונו לבטא זאת על ידי בהמה ממין בקר.

בעלי חיים מופיעים במקרא כסמלים לתכונות אדם.

בקר (פר ועגל) מבטא את האדם הפועל, העובד את עבודת קונוהו.

הצאן (כבש ואיל עז ושעיר) מבטא את האדם שצרכי קיומו מובטחים מידי רועהו.

בקר וצאן מבטאים אפוא את שתי הבחינות הממצות כאחד את האדם בימי חלדו, פעילותו וגורלו.

יש והננו מודים שלא מלאנו בעבר את חובתנו והננו מקבלים עלינו מכאן ולהבא לקיים את המוטל עלינו, וכל זאת על יסוד ההכרה שתפקיד ניתן לנו מידי ה' ועלינו להקדיש לו את כוחותינו. אם זה יסוד ההודאה והקבלה נביא עולת בקר. נקרב אל ה' בבחינת פר, כדי לעבוד את העבודה שניתנה לנו. אך יש וההודאה על לשעבר והקבלה לעתיד נובעת מהכרת חובתנו לרועינו. הננו חשים שכל אשר לנו ניתן מידי ומתקיים על ידי השגחתו. עז רצוננו להקדיש לעבודתו את חיינו המסורים בידיו, וגמור עימנו לחיות כרצונו בכל כח שהוא נתן. אם זוהי ההכרה נביא עולת צאן, נקרב אל רועה ישראל בבחינת כבש. או בשיא התחושה של חובת תודתנו נקרב אליו בבחינת איל. כאחד מן העדר שנתברך בברכה יתרה. או נקרב אליו בבחינת עז ושעיר תוך החלטה להתנגד לכל פיתוי הבא להפקיענו מן ההנהגה האלוקית.

עולה היא רק מן הזכרים, ה' מצפה מן האדם שימלא תפקידיו בעצמאות גברית. עצם התפקיד שעליו לעמוד בו הופך אותו לגבר, יהא מעמדו אשר יהיה. כל הגבורה והעצמאות הגברית שבאדם תוקדש לעבודת ה', כי לא בסבילות נשית אלא בעשייה של גבר יבקש בעולה את קרבת ה'.

תמימה תהיה הבהמה שהוא מתקרב בה אל ה' במעשיו ובשאיפותיו.

מזבח ה' שישראל יקרא בו בשם קל עולם, כי המקדש דורש את כל חיי האדם ללא סייג ושיור. כתמורה הוא מעניק חיים הראויים לשם חיים שגם המוות והכאב מאבדים בה את משמעותם. לפיכך כדרך שרק כהנים בלא מום יקרבו אל המזבח, כן ובהיקף רחב עוד יותר חייבים הקורבנות להיות תמימים בלא מום. שכן בעצם הקרבתם מתקדם האדם ומתקרב לשכינת קל. הקרבן מבטא את טיב יחסינו אל ה', אך תמימות היא תנאי ראשון ליחס זה. ואין תמימות עם ה' אלא ביטול כל ישותינו אליו.

מצווה זו מניחה את אבן היסוד לכל ייעודנו. יחסינו אל ה' יקיף את הכל ללא שיור וללא סייג. עתה מום שנמצא בבהמת קרבן הוא פגם האדם המתקרב. כי האבר הפגום מסמל את אחד מתחומי אישיותו. ותחום זה כבר יצא מכלל ההתמסרות אל ה'. אין האדם מתקשר עם ה' בשלמות, בכל ישותו ובכל יחסיו, כי הוא משייר דבר מה ושומר אותו לעצמו. אולם המסקנה ישירה מאמונת האחדות היא התמסרות גמורה אל ה'. ומסקנת מצוות "שמע" היא מצוות "ואהבת", וכך כל המשיר דבר מעצמיותו ומוציא אותו מכלל יחסיו עם ה', כפר באחדות ה'.

כשם שהקרבן אם אינו תמים אינו לרצון, כך האיש אם אינו תמים אינו לרצון.

מהו "אל פתח אוהל מועד יקריב אותו"?

"אל פתח אוהל מועד יקריב אותו" – הרוצה להתקרב אל ה', יתקרב אל תורתו. הבא לעלות ולהתקדם יתקדם בעשיית מצוות. משום כך הקרבן שהוקדש לה' יוקרב אל פתח אוהל מועד, כי המבקש את ה' ידרוש לתורתו, שעדותה מונחת בארון.

הקרבן יבטא את רצון ליבו, ולמדנו מכאן שעליו לכוון את רצונו לכיוון מסוים. ואכן עצם ההקרבה איננה תלויה עוד ברצונו. שהרי כבר הקדיש את הבהמה לעולה. ועליו לשמור את מוצא שפתיו, ואף כופין אותו על כך כדרך שכופין על כל המצוות. אולם חובה עליו להקריב את הקרבן "לרצונו" כביטוי לרצונו לפני ה'.

ורק אם יקריב אותו כך, שילם את נדבתו.

רש"ר הירש

"עם עולה קרבנו"

- שהתנדב בלשון זה. – רש"ב"ם
- קרבן עולה הוא קרבן העליה וההתקדמות, ושם זה מבטא את עיצומו של הקרבן את סיבתו ואת תכליתו. אם על ידי התקדמות הוא מבקש להתקרב אל ה' ורצונו לבטא זאת על ידי בהמה ממין בקר. – רש"ר הירש

"זכר תמים יקריבנו"

- ולא נקבה. בלא מום. – רש"י
 - והזכר נבחר מהנקבה, על כן אין בעולה נקבה. ראב"ע
 - לפי שהעולה על רוחכם היא באה דהיינו על חטא ההרהור. והחטאת בא על החטא המעשה. נמצא שהמהרהר בעברה ולא יצתה מחשבתי אל הפועל וודאי גיבור בארץ יהיה כי כאיש גבורתו לכבוש את יצרו כי לא יצאה המחשבה אל החוץ לעשות זר מעשהו על כן קורבנו זכר. אבל החוטא גם במעשה תשש כוחו כנקבה כי לא היה יכול לעמוד כנגד יצרו על כן קרבנו נקבה. – כלי יקר
 - יקדישנו. דהוא בעצמו מטריח בטיפולו עד שיביא אותו לפתח אוהל מועד ולא שיתן לעבדו או שלוחו. – הנצי"ב
 - עולה היא רק מן הזכרים, ה' מצפה מן האדם שימלא תפקידיו בעצמאות גברית. עצם התפקיד שעליו לעמוד בו הופך אותו לגבר, יהא מעמדו אשר יהיה. כל הגבורה והעצמאות הגברית שבאדם תוקדש לעבודת ה', כי לא בסבילות נשית אלא בעשייה של גבר יבקש בעולה את קרבת ה'. תמימה תהיה הבהמה שהוא מתקרב בה אל ה' במעשיו ובשאיפותיו. המקדש דורש את כל חיי האדם ללא סייג ושיור. כתמורה הוא מעניק חיים הראויים לשם חיים שגם המוות והכאב מאבדים בה את משמעותם. לפיכך כדרך שרק כהנים בלא מום יקרבו אל המזבח, כן ובהיקף רחב עוד יותר חייבים הקורבנות להיות תמימים בלא מום. שכן בעצם הקרבתם מתקדם האדם ומתקרב לשכינת קל. הקרבן מבטא את טיב יחסינו אל ה', אך תמימות היא תנאי ראשון ליחס זה. ואין תמימות עם ה' אלא ביטול כל ישותינו אליו. – רש"ר הירש
- "אל פתח אוהל מועד"
- מטפל בהבאתו עד העזרה. – רש"י
 - הרוצה להתקרב אל ה', יתקרב אל תורתו. הבא לעלות ולהתקדם יתקדם בעשיית מצוות. משום כך הקרבן שהוקדש לה' יוקרב אל פתח אוהל מועד, כי המבקש את ה' ידרוש לתורתו, שעדותה מונחת בארון. חובה עליו להקריב את הקרבן "לרצונו" כביטוי לרצונו לפני ה'. ורק אם הקריב אותו כך, שילם את נדבתו. – רש"ר הירש
- "יקריב אותו לרצונו לפני ה'"
- יקריב כל אחד לשם מי שהוא. – רש"י
 - אין סמיכה בבמה. – רש"י
 - ולא באונס. – ראב"ע
 - אם זכר תמים יקריבנו ולפתח אוהל מועד אז יהיה לו לרצון. – רשב"ם
 - להפיק רצון מלפניו יתברך. – הנצי"ב
 - אולם המסקנה ישירה מאמונת האחדות היא התמסרות גמורה אל ה'. ומסקנת מצוות "שמע" היא מצוות "ואהבת", וכך כל המשייר דבר מעצמיותו ומוציא אותו מכלל יחסיו עם ה', כפר באחדות ה'. כשם שהקרבן אם אינו תמים אינו לרצון, כך האיש אם אינו תמים אינו לרצון. – רש"ר הירש
 - חובה עליו להקריב את הקרבן "לרצונו" כביטוי לרצונו לפני ה'. ורק אם הקריב אותו כך, שילם את נדבתו. – רש"ר הירש

סמיכה:

וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו.

מהו "על ראש העולה"?

"על ראש העולה" – להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת הצאן.

מהו "העולה"?

"העולה" – פרט לעולת העוף.

מהו "ונרצה לו"? 1

"ונרצה לו" – על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות בית דין, או מיתה בידי שמים, או מלקות, הרי עונשם אמור. הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שניתק לעשה. רש"י

מהו "וסמך ידו"? 1

"וסמך ידו" – היה נראה מהפשט שבידו האחת יסמוך, כי דרך שעיר המשתלח אינו כדרך כל קרבן, על כן שנה הכתוב. רק כאשר מצאנו המעתיקים שהעתיקו שכל סמיכה בשתי ידיים סמכנו עליהם. והגוף הקרב לכפר על העולה על הרוח יקרא עולה, גם כן הקרב בעבור חטאת ואשם יקרא חטאת ואשם.

מהו "ונרצה לו"? 2

"ונרצה לו" – יפיק רצון מה'.

ראב"ע

מהו "וסמך ידו"? 2

"וסמך ידו" – בשתי ידיו, כן מצאנו בשעיר המשתלח ובראש הפר של אהרון ובסמיכת אהרון ובניו. ולא ידעתי אם כן למה כתב בכל שאר הסמיכות "את ידו". ואולי להוציא ממנו מה שדרשו ידו ולא יד שלוחו, כי שמא היה במשמע "ידיו" להביא את שתייהן ולא נמעט בו השליח. אבל **עכשיו שהסמיכה בשתי ידיו לא כתב לשון יחיד אלא למעט שליח**, שאף על פי ששלוחו כמותו בשאר מקומות, לא נדון כן בסמיכה. ובתורת כהנים "וסמך אהרון את שתי ידיו" מלמד שהסמיכה בשתי ידיים, בניין אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידיים.

מהו "ונרצה לו"? 3

"ונרצה לו לכפר עליו" – אני תמה (על דברי רש"י) וכי היכן עונשם אמור, כי הקורבנות בשוגגין הן מרצין, ונוכל לומר שיכפרו על חייבי מיתה בידי שמים שוגגין, ועל חייבי מלקות שוגגין, ועל חייבי מיתות בית דין שוגגין באותן שאין חייבים עליהם חטאת. כגון מכה אביו ואימו ומקלל, כשם שהחטאת מכפרת בחייבי כריתות שוגגין.

ואולי בעבור שפירש הכתוב בחייבי מיתות בית דין ובחייבי כריתות עונשן במזיד ובשוגג. ופירש בחייבי מיתה בידי שמיים עונשם במזיד למיתה, ובחייבי לאווין למלקות ולא פירש בהם שום עונש בשוגג, נראה להם לחכמים שכל העונש שבהם פרשו הכתוב, כי למה יפרש עונשם של אלו במזיד ובשוגג, ויפרש עונש האחרים במזיד, ולא יפרש אותו בשוגג ויאמר שיהא מחוייב להביא בהן עולה. ולכך ראו שאין בחייבי מיתה בידי שמיים ובחייבי מלקות אלא עונשן המפורש בהן במזיד, אבל בשוגג אין עליהם שום נשיאות חטא, ואין צריכין רצוי כלל, וזהו שאמרו "כבר עונשן אמור" שכל העונש שרצה להטיל עליהם כבר אמור הכתוב, אבל **על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה המזידין שלא הזכיר בהם שום עונש ואי אפשר שלא יענש בהם, בזה ירצה בעולה הזו אם יביאנה בנדבת נפשו**.

ויתכן לומר כי בעבור שלא הזכיר בקורבנות הנדבה "לכפר עליו על שגגתו אשר שגג" כאשר בקורבנות החטא. ואמר "ונרצה" היה לרבותינו במשמעות הזה שיכפר על המזידים שאינם רצויים לפניו, כי השוגג אף על פי שחטא רצוי ה' הוא. אם כן אי אפשר לו לכפר על המזידים זולתי על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה שלא נזכר בהם עונש, אלא שאינם רצויים למלך בעבור שעברו על מצוותו, ובמה יתרצו אל אדוניהם בדורון הזה.

וראיתי באגדה (ויקרא רבה) תני רבי שמעון בן יוחאי, אין העולה באה אלא על הרהורי עברת הלב. אמר רבי לוי מקרא מלא הוא והעולה על רוחכם היה לא תהיה, העולה מכפרת על העולה על רוחכם. והטעם, **שלפי שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה', לפיכך כולה כליל לה'.**

לשון "ונרצה לו" יחזור אל ה' הנכבד הנזכר, שיתרצה לו בקרבן הזה לכפר עליו, מלשון ובמה יתרצה זה אל אדוניו. ויתכן כי "ונרצה" כינוי לחטא, שנצב לו חטאו לכפר עליו, מלשון "כי נרצה עוונה", לשון השלמה. ויתכן שהוא כעניין הראשון, כאילו העוון רצוי לפני ה', לא יחר אפו בו עוד.

רמב"ן

מהו "וסמך ידו"? 3

"וסמך ידו על ראש העולה" – הקרוב אלי לומר בזה לפי שכל חטא הרהור הוא בלא מעשה, אבל כל חטא המעשה אינו בלא הרהור הקדום למעשה כי זולת זה אינו מתכוון לעבירה כלל ואונס הוא ולא שוגג, על כן בעולה הבאה על הרהור לבד די בסמיכת יד אחת ליתן שמץ ודופי של חטא ההרהור שלו על הבהמה, אבל שעיר המשתלח אשר נשא עליו עוונות בני ישראל חטא ההרהור והמעשה סמך אהרון שתי ידיו עליו ליתן עליו שמץ ודופי של שני מיני עוון אלו.

כן בסמיכת יהושע שהקב"ה אמר "וסמכת ידך עליו" ואילו במשה כתוב "ויסמוך את ידיו", כי תמיד של שחרית מכפר על עבירות של הלילה, ותמיד של בין הערביים מכפר על עבירות של כל היום, וזהו טעם הסמיכה לתת שמץ ודופי של כל ישראל על הקרבן. כך ראשי ישראל הם קרבן אשם על העם.

וזהו טעם סמיכת יד על יהושע לומר הרי אשמת העם תלוי בכם בין חטא המעשה בין חטא ההרהור, וזה דווקא לאיש אשר רוח בו כיהושע שיודע להלוח נגד הרוח של כל אחד ואחד כי בידו לראות ברוח הקודש שעליו את כל העולה על רוחו של כל אחד ואחד. ובזמן שרואה בו שנמשך בקרבו רוח עוועים, לא רוח ה', אז עליו מוטל להשיבו מדרכו ולהוכיחו ולייסרו, ואם אינו מוכיחו אז העוון תלוי בו. אבל איש אשר אין רוח אלוקים בו ואינו יכול להלוח כנגד רוחו של כל אחד ואחד אינו נתפס על חטא ההרהור של חבריו, כי הנסתרות לה' אלוקיני ואין איתנו יודע עד מה יגיע רוחו ומחשבתו של חברו.

ועל יהושע לא הוצרך הקב"ה לצוות לו שיסמוך עליו גם יד שניה כדי ליתן עליו גם שמץ ודופי חטא המעשה של העם כי פשוט הוא שאם בידו להשיב רבים מעוון חטא המעשה ואינו עושה פשיטא שהוא חטא רבים ישא.

ומזה למד משה שבשעת סמיכה סמך שתי ידיו עליו להסמך עליו אשמת העם בין שיחטאו בהרהור בין שיחטאו במעשה והרי הוא ממש דוגמת הקרבן הנסמך הנושא עליו אשמת העם וכל ישראל נקיים.

ומה שנאמר "ונרצה לו לכפר עליו", פשוטו שסמיכה זו עיקר הכפרה על ידי שנותן אשמתו על הבהמה. על צד הרמז "וסמך ידו על ראש העולה" כולל את כל העולה. הן הבהמה, "היא העולה על מוקדה", הן האדם הנסמך העולה לאיזו מעלה, אך לפי גודל העונש שמטילין על הנסמך מי פתי יסור הנה לקבל הסמיכה כי אינה שווה בנזק. על כן אמר "ונרצה לו" שמסתמא יהיה מרוצה לקבלה כדי לכפר עליו. "לפני ה' וסמך" – פירש רש"י אין סמיכה בבמה, כי כל הבונה במה לעצמו רוחו גבוהה וגסה עליו. על כן אינו לפני ה' משני צדדים, הן מצד שאין השכינה שרויה כי אם במקום שהענווה מצויה. הן מצד שאין השכינה שרויה כי אם במקום שכל ישראל באגודה אחת וכולם מתקבצים אל מקדש אחד, ולא בזמן שכל אחד הולך ובונה במה לעצמו. ולפיכך אין הקרבן של הבמה מסיר העוון מכל וכל ועל כן אין בו סמיכה.

כלי יקר

מהו "וסמך ידו"? 4

"וסמך ידו" – ידעין דבעינן שתי ידיים. ועדיין יש להבין למאי כתיב באמת "ידו"? נראה דבא ללמדנו דבעינן סמיכה בכל כוחו. ויש להוסיף דמשום הכי נקרא שמאל יד יותר מימין. שהעושה בימין אין צריך לכווין לעשות בכל גופו, דימין ממילא כוחו עימו. אבל העושה בשמאל אינו נעשה יפה אלא אם מצרף בכוונה כח גופו.

מהו "ונרצה לו"? 4

"ונרצה לו" – הסמיכה מועיל שהקב"ה יתרצה לו.

מהו "לכפר עליו"? 1

"לכפר עליו" – בזריקת הדם שאחריו. והכפרה בא על איזה עוון שבין אדם לשמים שזה גורם העדר כח להשיג דעת אלוקים וממילא אין התפילה מתקבלת גם כן, ובא העולה לרצותו לפני ה'.

הנצי"ב

מהו "וסמך ידו"? 5

ידו היתה חלשה ועברה על עשה או על לאו. עתה הוא תומך יד זו בהחלטה שבלב המתבטאת בקרבן זה. מכאן ואילך ידו אמונה לשמור אמונים למצווה. לפי זה גם סמיכה זו היא בעיקר לצורך קבלת משענת. אלא שיש גם בה משום הענקה, שהרי סמיכת היד מעניקה לקרבן את יחסו המיוחד למעשי ידיו של הסומך.

הסומך מופיע כנציג עמו ומעיד בעצמו בשם התורה. בכך הוא מביע שדרישות התורה המתבטאות בקרבן זה מעלות בשמו הוא. הוא המפנה את דרישות המקדש אל עצמו. אלמלא הסמיכה היתה הפנייה יוצאת מן המקדש. המקדש היה דורש ממנו להתקדם או להשאר במסגרת הטוב. ואילו בסמיכה הוא מעיד בעצמו בשם המקדש – הוא אחד מבני ישראל הנושאים כאומה בעול התורה, בשם התורה ולמען קיום מצוותיה הוא נותן את ההוראה לשחוט ולהקריב. והרי כאן כפרה יתירה על רשלנותו או על קלות דעתו, שהרי הוא זוכר עתה את מעמדו כאיש ישראלי, במסגרת הכלל הלאומי הוא ערב על קיום התורה של אחרים, קל וחומר שעליו להשמר בעצמו מרשלנות או קלות דעת.

מהו "על ראש"? 2

"על ראש העולה" – רק סמיכה על ראש הקרבן מתייחסת לבהמה בכללותה, בכל שאר החלקים הרי זו התייחסות חלקית.

מהו "העולה"? 2

"העולה" – כל שהוא עולה טעון סמיכה, בין עולת חובה בין עולת נדבה.

מהו "לכפר עליו"? 2

"לכפר עליו" – הכפרה איננה תלויה בסמיכה אלא בזריקת הדם. שכן רק זו מבטאת את מסירות הנפש לתפקיד שנדרש בתורה. ואילו סמיכת ידיים על ראש העולה מקדישה את כל כוחו של האיש הישראלי למסירות הנפש המתבטאת בזריקה. והרי זו הכנה שלמה לכפרה.

רש"ר הירש

"וסמך ידו"

- והגוף הקרב לכפר על העולה על הרוח יקרא עולה. – ראב"ע
- בשתי ידיו. רמב"ן
- טעם הסמיכה לתת שמץ ודופי של כל ישראל על הקרבן. כך ראשי ישראל הם קרבן אשם על העם. כלי יקר
- דבעינן סמיכה בכל כוחו. – הנצי"ב
- ידו היתה חלשה ועברה על עשה או על לאו. עתה הוא תומך יד זו בהחלטה שבלב המתבטאת בקרבן זה. מכאן ואילך ידו אמונה לשמור אמונים למצווה. לפי זה גם סמיכה זו היא בעיקר לצורך קבלת משענת. אלא שיש גם בה משום הענקה, שהרי סמיכת היד מעניקה לקרבן את יחסו המיוחד למעשי ידיו של הסומך. – רש"ר הירש
- "על ראש העולה"
- להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת הצאן. – רש"י
- פרט לעולת העוף. – רש"י
- רק סמיכה על ראש הקרבן מתייחסת לבהמה בכללותה, בכל שאר החלקים הרי זו התייחסות חלקית. – רש"ר הירש
- כל שהוא עולה טעון סמיכה. – רש"ר הירש
- "ונרצה לו"
- מרצה אלא על עשה ועל לאו שניתק לעשה. – רש"י
- יפיק רצון מה'. – ראב"ע
- לשון "ונרצה לו" יחזור אל ה' הנכבד הנזכר, שיתרצה לו בקרבן הזה לכפר עליו, ויתכן כי "ונרצה" כינוי לחטא, שנצב לו חטאו לכפר עליו, ויתכן שהוא כעניין הראשון, כאילו העוון רצוי לפני ה', לא יחר אפו בו עוד. – רמב"ן
- הסמיכה מועיל שהקב"ה יתרצה לו. – הנצי"ב
- "לכפר עליו"
- בזריקת הדם שאחריו. והכפרה בא על איזה עוון שבין אדם לשמים שזה גורם העדר כח להשיג דעת אלוקים וממילא אין התפילה מתקבלת גם כן, ובא העולה לרצותו לפני ה'. – הנצי"ב
- הכפרה איננה תלויה בסמיכה אלא בזריקת הדם. שכן רק זו מבטאת את מסירות הנפש לתפקיד שנדרש בתורה. ואילו סמיכת ידיים על ראש העולה מקדישה את כל כוחו של האיש הישראלי למסירות הנפש המתבטאת בזריקה. והרי זו הכנה שלמה לכפרה. – רש"ר הירש

שחיטה וזריקת הדם:

ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אוהל מועד.

מהו "ושחט והקריבו"?

"ושחט והקריבו הכהנים" – מקבלה ואילך מצוות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בזר.

מהו "לפני ה'?" 1

"לפני ה'" – בעזרה.

מהו "והקריבו" 1

"והקריבו" – זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון הולכה למדנו שתיהן ששתייהן בבני אהרן.

מהו "בני אהרן?"

"בני אהרן" – יכול חללים, תלמוד לומר "הכהנים".

מהו "דם" פעמים?

"את הדם וזרקו את הדם" – מה תלמוד לומר "דם דם" שתי פעמים, להביא את שנתערב במינו, או בשאינו מינו, יכול אף בפסולים או בחטאות הפנימיות או בחטאות החיצוניות שאלו למעלה והיא למטה, תלמוד לומר במקום אחר "דמו".

מהו "וזרקו"?

"וזרקו" – עומד למטה וזורק מן הכלי לכותל המזבח למטה מחוט הסיקרא כנגד הזוויות. לכך נאמר "סביב" שיהא הדם נתון בארבע רוחות המזבח. או יוכל, יקיפנו כחוט, תלמוד לומר "וזרקו". ואי אפשר להקיף בזריקה. אי "וזרקו" יכול בזריקה אחת, תלמוד לומר "סביב", הא כיצד, נותן שתי מתנות שהן ארבע.

מהו "פתח אוהל מועד"? 1

"אשר פתח אוהל מועד" – ולא בזמן שהוא מפורק.
רש"י

מהו "לפני ה'"? 2

"לפני ה'" – על ירך המזבח צפונה כנגד השולחן.

מהו "ושחט"? 1

"ושחט" – הכהן שישחטנו אחר ויזרקו רבים את הדם.

מהו "פתח אוהל מועד"? 2

"אשר פתח אוהל מועד" – להוציא מזבח הקטורת.

ראב"ע

מהו "בן בקר"? 1

"בן בקר" – עולה שנ"ד, שצריך להיות בן שנה.

מהו "את הדם"? 2

"וזרקו את הדם" – בבן בקר כתיב "את הדם", בצאן כתיב "את דמו", לפי שדמו של הצאן דומה לדם האדם. שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את דמו.

בעל הטורים

מהו "והקריבו"? 2

"והקריבו" – קבלת הדם והולכתו כדי לזרוקו על המזבח.

מהו "פתח אוהל מועד"? 3

"אשר פתח אוהל מועד" – ולא מזבח הזהב שבתוך אוהל מועד.

רשב"ם

מהו "והקריבו"? 3

"והקריבו" – זו קבלת הדם, שאין לשון "והקריבו" קריבת הדם למזבח שהיא ההולכה, אבל הוא לשון קרבן - שיעשו מן הדם קרבן, והוא לקבלו ולזרוקו על המזבח כי הזכיר בבעל הקרבן הבאה וסמיכה ושחיטה ואחרי השחיטה הזכיר בני אהרון מיד. אם כן הקבלה עצמה מצוות כהונה ואינה אלא בכהן כשר ובכלי שרת, וכל שכן הולכה וזריקה.

ועוד שהולכת איברים לכבש פסולה בזר, אם כן הולכת הדם צריכה כהן בכיהונו.

רמב"ן

מהו "ושחט"? 2

"ושחט" – הוא בעצמו. הרי המצווה לשחוט בעצמו והוא בכלל טרחה בעצמו בכל מה שאפשר.

מהו "והקריבו"? 4

"והקריבו" – זה הקבלה שהוא הראשונה ומשמעו שהוא הולכה.

הנצי"ב

מהו "ושחט"? 3

שחיטה היא תנאי ראשון לכניסה אל חוג המקדש, היא החדלה של כל ההווה גופנית, אנוכית גרידא. הן זה מקורה של כל רשלנות או קלות דעת. האדם שנפשו היא בדם, עודנו עובד את עצמו. בבחינה כל שהיא עודנו עסוק רק בהוויתו הגופנית גרידא. עדיין לא חדל מלחיות לעצמו, עדיין לא השתעבד כולו למלכות שמים. אך הבא להתקרב אל ה' בקרבן יחדל מאותה הווה עצמאית. הנה הוא הקדיש בהמה כדי לבטא בה את אישיותו. ברי לו, שהמבקש את ה' ידרוש לעדות תורתו. משום כך הביא את בהמתו המוקדשת אל פתח משכן העדות, שם קיים מצוות סמיכה. וכך העיד בעצמו כאיש ישראלי. הוא דרש מעצמו לקיים את התנאים שקרבת ה' תלויה בהם. יחד עם זה גם הקדיש לכך את כל חיי פעילותו, ואחרי שעשה את כל אלה, ישחט את קורבנו הוא או שליחו. כך יביא לתעודתו את התנאי הראשון – את ביטול ישותו העצמית. תנאי זה יתקיים רק לפני ה' ותורתו. אך לא המקדש יבטל את ישות האדם, אלא האדם עצמו יבטל לפני ה'. רק אחר כך יגיע מכלל שלילה לכלל חיוב, כי המקדש יורנו מדרכיו והוא ילך באורחותיו.

שחיטה לאו עבודה היא. דבר זה אופייני ביותר למושג הקרבן בישראל. בעיני הדיוטות השחיטה היא עיקרו הקרבן, אך לאמיתו של דבר אין היא שייכת לפולחן, ואף במשמעותה הסמלית היא רק תנאי הכרחי גרידא. לא בהמתה ולא בהשמדה עצמית האדם עובד את ה', כי השחיטה היא רק תנאי מוקדם לקבלה ולשאר העבודות, היא רק שער לשלב נעלה יותר של חיים ופעילות. אכן רק משזכה האדם בהוויה נעלה וקדושה יותר הוא החל לעבוד את ה'.

מהו "והקריבו"? 5

"והקריבו" – השחיטה עצרה את דם הנפש ושללה ממנו את עצמאותו שעד כה. עתה מתקבל הדם בכלי שרת וכך מתעלה ומשתעבד למקדש. ההולכה המקומית אל המזבח רק מוציאה לפועל את ההקרבה הרעיונית שכבר הוגשמה בשעת קבלת הדם, משום כך ההולכה היא עבודה שאפשר לבטלה.

מהו "בני אהרון הכהנים"?

"בני אהרון הכהנים" – ייחוס ללא פגם ושלמות גופנית. "הכהנים" מציין את אופי הכהונה המתבטא בהופעה חיצונית – לבושים בגדי כהונה.

עולה חטאת ואשם שחיתתן בצפון כי הצד השווה שבכולם, שהם באים על חטא בחיי המעשה. משום כך תחילת עמידת הקרבן היא בצד צפון המסמל את בחינת החומר והחוששים. שם תסתייג הווייתו העצמאית על ידי שחיטה. ושם ייכנס להוויה נעלה של המקדש על ידי קבלת הדם. אכן כל חוסר התקדמות מוסרית וכל חוסר יציבות מוסרית שורשם בתחום החומר והחוששים.

משהומתה החושניות הרי היא מצפה לתחיה מוסרית. לשם כך היא תובא לדרום כדי ליאור באור הרוח. תוך כדי הליכה מדרום למזרח היא תלמד במזרח שהיחיד הוא חלק של עם התורה. ותוך כדי זריקה בקרן מזרחית צפונית תידרש ממנה פעילות ראשונה – ניצול כוחות החומר והחוששים תוך זיקה לכלל הלאומי. וכך יזכו החומר והחוששים לקידושם הראשון, שהרי זו ראשית השחרור של החומר והחוששים. הם יצאו מכבלי השעבוד הגופני ויחלו להתעלות בחירות מוסרית.

האדם המורכב מחומר ורוח ממשיך בהקפתו כלפי ימין. תוך כדי הליכה מצפון למערב הוא ילמד להקדיש את כל כוחותיו לה'. כל מה שנערך לפניו בשולחן חיינו ישועבד לקיום התורה המונחת תחת כנפי הכרובים. הנה זו תכלית כל חיינו, ותוך כדי זריקה לקרן מערבית דרומית תידרש ממנו פעילות שניה. עליו להאיר את רוחו בתורה ולהגות בה יומם ולילה. שהרי זהו תנאי לכל עליה אל פסגת המוסר. הנה אלה שתי הפעילויות הרמוזות בשתי מתנות שהן ארבע בקרן מזרחית צפונית ומערבית דרומית. טיפוח החומר ללא אנוכיות והארת הרוח בתורה. באלה הוא התרשל בעבר, ומכאן ואילך ישקוד על קיומם. רק כך יתכפר לו על רשלנותו ורק כך יזכה להתקרב אל ה'.

שפיכת שיריים היא התוצאה הנובעת מן המתנות. שוב אין זוכרים לאדם את מעשי העבר. שהרי כבר קיבל על עצמו את הפעילות הדרושה להתקדמות ודביקות בטוב. מכאן ואילך מובטח לו שכל הדם – הנפש כולה המיוצגת בקרבן תהא מושרשת ביסוד התורה לפני ה'.

בנתינת הנפש על המזבח היא מקבלת על עצמה למלא את חובתה בנאמנות. מכאן ואילך תשוב הנפש להיות מושרשת ביסוד ישראל לפני ה'.

רש"ר הירש

"ושחט"

- הכהן שישחטנו אחר ויזרקו רבים את הדם. – ראב"ע
- המצווה לשחוט בעצמו והוא בכלל טרחה בעצמו בכל מה שאפשר. – הנצי"ב
- שחיטה לאו עבודה היא. דבר זה אופייני ביותר למושג הקרבן בישראל. בעיני הדיוטות השחיטה היא עיקרו הקרבן, אך לאמיתו של דבר אין היא שייכת לפולחן, ואף במשמעותה הסמלית היא רק תנאי הכרחי גרידא. לא בהמתה ולא בהשמדה עצמית האדם עובד את ה', כי השחיטה היא רק תנאי מוקדם לקבלה ולשאר העבודות, היא רק שער לשלב נעלה יותר של חיים ופעילות. אכן רק משזכה האדם בהוויה נעלה וקדושה יותר הוא החל לעבוד את ה'. – רש"ר

הירש

"בן הבקר"

- עולה שנ"ד, שצריך להיות בן שנה. – בעל הטורים
- "לפני ה'"
- בעזרה. – רש"י
- על ירך המזבח צפונה כנגד השולחן. – ראב"ע

"והקריבו"

- זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון הולכה. – רש"י
 - קבלת הדם והולכתו כדי לזורקו על המזבח. – רשב"ם
 - זו קבלת הדם - שיעשו מן הדם קרבן, והוא לקבלו ולזורקו על המזבח. - רמב"ן
 - זה הקבלה שהוא הראשונה ומשמעו שהוא הולכה. - הנצי"ב
 - השחיטה עצרה את דם הנפש ושללה ממנו את עצמאותו שעד כה. עתה מתקבל הדם בכלי שרת וכך מתעלה ומשתעבד למקדש. ההולכה המקומית אל המזבח רק מוציאה לפועל את ההקרבה הרעיונית שכבר הוגשמה בשעת קבלת הדם, משום כך ההולכה היא עבודה שאפשר לבטלה. – רש"ר הירש
- "בני אהרן"
- הכהנים. – רש"י
 - ייחוס ללא פגם ושלמות גופנית. – לבושים בגדי כהונה. – רש"ר הירש
- "דם"
- להביא את שנתערב במינו, או בשאינו מינו. – רש"י
 - לפי שדמו של הצאן דומה לדם האדם. שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את דמו. – בעל הטורים
- "אשר פתח אוהל מועד"
- ולא בזמן שהוא מפורק. - רש"י
 - להוציא מזבח הקטורת. - ראב"ע
 - ולא מזבח הזהב שבתוך אוהל מועד. - רשב"ם
- בנתינת הנפש על המזבח היא מקבלת על עצמה למלא את חובתה בנאמנות. מכאן ואילך תשוב הנפש להיות מושרשת ביסוד ישראל לפני ה'. - רש"ר הירש

ניתוח:

והפשיט את העולה וניתח אותה לנתחיה.

מהו "והפשיט את העולה"? 1

"והפשיט את העולה" – מה תלמוד לומר "העולה" לרבות את כל העולות להפשט וניתוח.

מהו "אותה לנתחיה"? 2

"אותה לנתחיה" – ולא נתחיה לנתחים.

רש"י

מהו "והפשיט את העולה"? 2

"והפשיט" – כהן או לוי נלווה אליו.

ראב"ע

מהו "והפשיט את העולה"? 3

"והפשיט את העולה" – מצווה שיפשיטנה כולה ואחרי כן ינתח אותה. ואמר "והפשיט וניתח" כי בבעל הקרבן ידבר, כאשר אמר "וסמך ושחט" כי ההפשט והניתוח אינן עבודות וכשרות בזר. ולכך חזר אחר כך ואמר "ונתנו בני אהרן". וכן רחיצת הקרבים כשרה בזר, ולכך אמר "וקרבו וכרעיו ירחץ במים" – בעל הקרבן. ואחרי כן "והקטיר הכהן".

ואמר בלשון רבים "ונתנו, וערכו", כי בכל מצוות הכהונה יאמר כן בעבור שהכהנים רבים יאספו בבית ה' לעשות העולה "וברוב עם הדרת מלך" אבל איננו עיכוב, שהרי לימד למטה "וערך הכהן אותם".

"והפשיט וניתח ונתנו בני אהרן אש" – אין זה הסדר, שהראוי שיערכו הכהנים המערכה ואחרי כן ינתחו העולה וכך היה סדר המערכה בתמיד. אין הסדר שיעלה הנתחים והראש והפדר על האש שבמזבח ואחרי כן ירחץ הקרב והכרעיים ויקטירם, אבל תחילה ינתח וירחץ ואחרי כן יעלה הכל על האש ויקטיר.

אבל עניין הכתוב שהקדים זריקת הדם, ללמד שהיא קודמת לכל דבר. ואחרי כן ציוה בהקטרת האיברים ואמר שיפשיט וניתח להעריך אותם על האש אחרי רחיצת הקרב והכרעיים ואז יקטיר הכל כאחת, וזהו שאמר "את הכל". והכוונה ששינה הכתוב באיברים לומר "וערכו על האש והקטיר" ללמד שאחר שיסדרם על האש לא יניחם עד שיבער בהם האש ויאכל אותם ותעלה מהם קטורת.

וכן מה שהקדים הפשט וניתוח למערכת האש ללמד שאין בעולת הנדבה חובה להקדים לה מערכה כעולת התמיד שנצטוונו "וביער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר" והיא קודמת לכל דבר המזבח.

רמב"ן

מהו "והפשיט את העולה"? 4

"והפשיט" – בבעלים, מצווה להטריח עצמו כל שכשר בזר.

הנצי"ב

"והפשיט את העולה"

- לרבות את כל העולות להפשט וניתוח. – רש"י
- כהן או לוי נלווה אליו. – ראב"ע
- מצווה שיפשיטנה כולה ואחרי כן ינתח אותה. ההפשט והניתוח אינן עבודות וכשרות בזר. – רמב"ן
- בבעלים, מצווה להטריח עצמו כל שכשר בזר. – הנצי"ב

נתינת אש:

ונתנו בני אהרון כהן אש על המזבח וערכו עצים על האש.

מהו "ונתנו בני אהרון הכהנים אש"? 1

"ונתנו אש" – אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצווה להביא מן ההדיוט.

"בני אהרון הכהן" – כשהוא בכיהונו, הא אם עבד בבגדי כהן הדיוט עבודתו פסולה. רש"י

מהו "ונתנו בני אהרון הכהנים אש"? 2

"ונתנו בני אהרון הכהנים אש" – אף על פי שהאש יורד מן השמים מצווה להביא מן ההדיוט כדי לערב אש של מעלה ושל מטה, ולידון את החוטא בשני בתי דינין כדי לכפר על ההרהור במין העוון אשר היה ראוי להיות נידון בבית דין של מעלה ועל ההרהור במין החטא אשר היה ראוי להיות לדין בבית דין של מטה. וזהו טעם "סמכוני באשיות" שני מיני אשיות "כי חולת אהבה אני" הם העוונות חלי הנפש הנוגע באהבת ה' יתברך, ונרפא לו על ידי שני אשיות אלו.

כלי יקר

מהו "ונתנו בני אהרון הכהנים אש"? 3

"ונתנו" – הקדים הכתוב שמצווה שיהיו עצים ערוכים מכבר על האש.

הנצי"ב

מה עניינו של האש? 1

אש המזבח מסמלת את התורה כי התורה היא "אש דת" מאירה ומחממת והיא תזקק ותחיה את

נפשנו.

מוסיפים אש הדיוט על האש מן השמים, כי האש היקודה על המזבח גם בשם ה' וגם בשם האומה. ה' וגם ישראל מציגים את התורה כאש. האש מן השמים תובעת בשם ה' כח אש לתורה. ואילו הכהנים המייצגים את האומה במקדש מוסיפים אש הדיוט וכך מכריזים על ההכרה הלאומית בתביעה זו. השמירה המתמדת על אש זו נעשית על ידי שני גזרי עצים בבוקר ושני גזרי עצים בין הערביים. ללמדנו, שאין די להכיר פעם אחת בעיקרון שהתורה שולטת בכח האש, אלא יש צורך לקיים הכרה זו בכל עת ולחדש אותה ברוח ישראל. השמירה על ההכרה בתורה מוטלת על הכלל. הרוצה לקיים את אש-דת התורה והבא להכריז על תוקף מצוותיה, חייב בעצמו לעמוד בראש המזבח. אוי לו לזה שהוא "קאי על ארעא ועביד במפותא", כסבור, שהוא יכול להעלות אש לצורך אחרים ואילו הוא עצמו נשאר למטה בארץ.

משמעות זו של אש המזבח מוזכרת כאן למקריב העולה. הנה הוא הקדיש את כל עצמיותו לשאיפת העלייה אל פסגת התורה. והוא מוסר עתה את נתחי קורבו לכהנים למען יעלוהו באש המזבח. כך הוא מוסר לאש דת את כל הכוחות העומדים לרשותו להגשמת אותה שאיפה. באותה שעה מזכירים לו, האש היקודה בשם הכלל ערוכה גם למענו. הדרישה הכללית של התורה מופנית גם אליו, והוא מצפה למסירתו שלו. כי התפקיד הלאומי של כלל ישראל מוטל על כל יחיד. ורק בתמורתו למילוי תפקיד הכלל יתקיים ייעודו של הפרט.

השחיטה המסמלת את ביטול הישות העצמאית לא תעשה ביד שליח המקדש, אלא ביד מקריב הקרבן או שלוחו. וכעין זה ביחס להפשט וניתוח. הוא ולא הבא בשליחות המקדש ינתח את הקרבן לנתחיו. הוא עצמו יכין את קורבנו לצורך מסירתו אל אש דת שעל המזבח. אך אש המזבח עצמה תודלק ותקויים רק על ידי משרתי המקדש. שהרי היא מסמלת את הדרישה שהתורה דורשת מאתנו. לה'

ימסרו כל כוחות הרצון והמעשה של המבקש את קרבת ה'. היא אפוא הנתון האובייקטיבי, על המקריב להכשיר את לבבו למען ייכנע ויתמסר לאותה דרישה. ורק זו העבודה הסובייקטיבית המוטלת עליו ביחס לעצמו.

רש"ר הירש

"ונתנו בני אהרון הכהנים אש"

- אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצווה להביא מן ההדיוט. – רש"י
- אף על פי שהאש יורד מן השמים מצווה להביא מן ההדיוט כדי לערב אש של מעלה ושל מטה. כלי יקר
- הקדים הכתוב שמצווה שיהיו עצים ערוכים מכבר על האש. – הנצי"ב

מה הלך הנלמד מנתינת האש?

- משמעות זו של אש המזבח מוזכרת כאן למקריב העולה. הנה הוא הקדיש את כל עצמיותו לשאיפת העלייה אל פסגת התורה. והוא מוסר עתה את נתחי קורבו לכהנים למען יעלוהו באש המזבח. כך הוא מוסר לאש דת את כל הכוחות העומדים לרשותו להגשמת אותה שאיפה. באותה שעה מזכירים לו, האש היקודה בשם הכלל ערוכה גם למענו. הדרישה הכללית של התורה מופנית גם אליו, והוא מצפה למסירתו שלו. כי התפקיד הלאומי של כלל ישראל מוטל על כל יחיד. ורק בתמורתו למילוי תפקיד הכלל יתקיים ייעודו של הפרט. רש"ר הירש

הקטרה:

וערכו בני אהרון את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח. וקרב וקרעו ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עולה אשה ריח ניחוח לה'.

מהו "בני אהרון הכהנים"? 1

"בני אהרון הכהנים" – כשהם בכהונתם, הא כהן הדיוט שעבד בשמונה בגדים, עבודתו פסולה.

מהו "את הנתחים את הראש"? 2

"את הנתחים את הראש" – לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר הותז בשחיטה, לפיכך הוצרך למנותו לעצמו.

מהו "ואת הפדר"? 1

"ואת הפדר" – למה נאמר, ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה. וזהו דרך כבוד של מעלה.

מהו "אשר על המזבח"? 2

"אשר על המזבח" – שלא יהיו הגזירין יוצאים חוץ למערכה.

מהו "עולה אשה ריח ניחוח"? 1

"עולה" – לשם עולה.

"אשה" – כשישחטנו יהא שוחטו לשם האש, וכל "אשה" לשון אש.

"ניחוח" – נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני.

רש"י

מהו "ואת הפדר"? 2

"הפדר" – רבים חכמי הדור פירשוהו הגוף. והנכון בעיני שהיה הפדר החלבים. או יהיה פירוש את הראש עם הראש.

מהו "ירחץ במים"? 2

"ירחץ במים" – כהן או לוי, על כן הוצרך להוסיף עם "והקטיר" מילת "הכהן".

ראב"ע

מה בין "בן בקר" וצאן?

1. "וקרבו וקרעו" – ובצאן כתיב "והקרב והקרעים", לפי שכשמהלכת בהמה דקה מגבהת כרעייה כמו שתי וערב. אבל בהמה גסה מגבהת כרעייה לצדדיה. ולכך בהמה דקה משתנה מאכלה בבטנה, ועל כן צואתה גם כן משתנה מבהמה גסה.
2. בבן בקר לא כתיב אלא "והקטיר" ובצאן כתיב "והקריב את הכל והקטיר", לפי שהצאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם אחת.
3. בבן בקר לא נאמר "הוא", ובצאן ובעוף נאמר "עולה הוא", לפי שעולת העוף בא תחת הכבש בדלות. יכול אם עשאו ככבש יהא כשר, תלמוד לומר "הוא".
4. בבן בקר כתיב "לרצונו" ולא בצאן ובעוף, לפי שמרבה להביא.

בעל הטורים
מהו "ואת הפדר"? 3

"הפדר" – חלב.

מהו "כרעיו"? 1

"כרעיו" – רגליו.

רשב"ם

מהו "את הכל"? 2

"את הכל" – אמרו חז"ל לרבות הקרניים והטלפיים. וקשה למה לא הקריב אברהם את השה לעולה בקרניו, והניח קרניו לשופרות, ואולי שהקריב הכל ופקע מעל המזבח.

או אפשר שנתלש מעליו קודם זריקה ולא נתרבו הקרניים להקרבה אלא בעודן מחוברים. אבל נתלשו אפילו עלו לראש המזבח ירדו, ומותר בהנאה.

או אפשר שעדיין לא ניתנה תורה. והגם שאמרו, קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילים. אלא כל שאין הכרח בדבר לאיזה סיבות זכות לא קיימו מצוות עתידיות כמו להקטיר קרניו.

אור החיים

מהו "ואת הפדר"? 4

"ואת הפדר" – אינו שם לחלבים כולם, רק לחלב הפרוס ומבדיל בין הקרבים, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים. לפיכך היה פרוס על בית השחיטה וכן נהגו חשוכי האומות לפורסו על הצלי.

מהו "עולה אשה ריח ניחוח"? 2

"עולה" – לשם עולה.

"אשה" – צריך לכווין שיצלנו האש לגמרי, לא שיצלה שם מעט. ויש גורסים שיתכוון להעלותו על גבי אש של עצים, ולא יחשוב להעלותו על גבי אש של קש ושל גבבא.

הנה בכתוב הזה טעם הקורבנות שהם אשה ריח ניחוח לה'. אמר הרמב"ם כי טעם הקורבנות בעבור שהמצרים והכשדים אשר היו ישראל גרים ותושבים בארצם מעולם היו עובדים לבקר ולצאן, בעבור כן צוה לשחוט אלה המינים לשם הנכבד כדי שיוודע כי הדבר שהיו חושבים כי הם בתכלית העברה הוא אשר יקריבנו לבורא ובו יתכפרו העוונות. כי כן יתרפאו האמונות הרעות שהם מדווי הנפש, כי כל מדוה וכל חולי לא יתרפא כי אם בהפכו.

הם דברי הבאי ירפאו שבר גדול וקושיא רבה על נקלה יעשו שולחן ה' מגואל שאיננו רק להוציא מליבן של רשעים וטפשי עולם, והכתוב אומר כי הם לחם אשה לריח ניחוח.

ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי האדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה. צוה ה' כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתוודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעיים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו. כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו ללוא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה – שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש. וראשי איברי בקרבן כנגד ראשי איבריו והמנות להחיות בהם מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן התמיד בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד.

רמב"ן

מהו "וערכו"? 2

"וערכו" – סידור הניתוח. והזהיר הכתוב שיהא לפי ערך העצים שעל האש. דבמשכן שהיה כל המערכה אמה על אמה. ואם יהיה עריכת נתחים משור הגדול יותר מאמה, יהא בולט חוץ למערכה וזה אינו כבוד. על כן הזהיר הכתוב שיראו קודם העלאה על המזבח שיהיו סידור הנתחים שיעשו הבעלים לפי העצים אשר על האש. ולדורות בא המקרא להקטרה במזבח עצמו.

הנצי"ב

מה ענין הראש והפדר?

הראש והפדר הם שני הקצוות של גוף חי. הראש מרכז את חיי הפרט בכוחם הרוחני העליון, משום כך הוא המסדיר את ההווה הבהמית. היפוכו של דבר הפדר, הגוף הפרישו והוציאו לעת עתה והניחו להיות שמור לעת מצוא.

מה עניינו של האש? 2

אש המזבח נופחת רוח חיים במזבח, ממנה יוצאת קריאת הארץ שיסודותיה בישראל ופניה למקדש ושאיפתה לעלות אל ה'. משום כך האש ומה שעתיד להיות אש יהיו טבועים במטבע המזבח.

מהו "בני אהרון הכהנים"? 2

"בני אהרון הכהן" – הכהונה מיוחסת בראש וראשונה לאהרון הכהן הגדול. ואילו הכהנים ההדיוטות מתייחסים אליו כבנים אל אביהם. הם מסייעים עימו ועושים במקומו חלק מעבודתו.

מהו "כרעיו"? 2

"כרעיו" – הכרעיים הם כנראה האיברים התחתוניים של הרגל. בשעת כריעה מונחת הכרעיים בארץ. הקרב והכרעיים טעונים רחיצה כדי להסיר מהם כל חומר זר שאיננו מגוף הקרבן.

מה בין זריקת הדם והקטרת איברים?

זריקת הדם והקטרת האיברים הם שני המעשים העיקריים של הקרבת העולה, הן דומות בצורתן החיצונית והן קשורות במשמעותן ומתנות זו את זו. זריקת הדם וזריקת הבשר מורות על החלטה לעלות ולהתקדם. שתיהן דורשות את פעילות הרצון המוסרי, ושתיהן קשורות במהותן ומתנות זו את זו. כי "הדם הוא הנפש" – האישיות הפנימית הפרטית. ואילו הבשר הוא האיברים – מכלול כל הפעולות שרצון האישיות מתבטא בהן. הוא בשר וכשמו כן הוא. שליח הנפש המבשר והמבצע את רצונה. זריקת הדם דורשת מהנפש לשעבד את הרצון לייעודו. כל הרצון הפנימי יכול לשאיפת העלייה אל פסגת המוסר. ואילו זריקת האיברים דורשת להוציא את הרצון מן הכח אל הפועל. כל הפעולות העומדות לרשות הנפש ישעבדו למטרה – לפרנס את הקודש עלי אדמות תוך כדי עשיית רצון ה'.

זריקת איברים ללא זריקת דם היא כשרות חיצונית ללא קדושה פנימית. ואילו זריקת דם ללא זריקת איברים היא קדושה פנימית המסתפקת בפנימיות זו, אך אין היא ניכרת בחיים ואין בה כדי עיצוב המעשים. קרבת ה' המבוקשת בקרבן תמצא רק תוך התאמת החיים הפנימיים והחיצוניים. כשרות חיצונית ללא התמסרות פנימית או כוונה פנימית ללא שיעבוד החיים לתורה, לא זו הדרך המובילה אל ה'. רק שמירת מצוות הנובעת מעומק הלב וכוונת הלב המתבטאת בשמירת מצוות – רק זו הדרך המובילה אל על והנלמדת במקדש התורה.

רק הבשר הפעיל המייצג את פעולות החיים, רק הוא יפרנס את האש האלוקית. ואילו העצמות הן רק כלים פאסיביים של פעולות אלה. והן ראויות לאש רק מתוך שהן קשורות אל הבשר.

"עולה אשה ריח ניחוח לה" – הוא תמורה אל הכל, עליו להקטיר את הכל כ"עולה אשה ריח ניחוח לה". מעשי הקרבן אינם מבטאים את המחשבות הסובייקטיביות המצויות כבר בלב המבקש את קרבת ה'. אלא הם מגלמים את הרעיונות האובייקטיביים היוצאים ממשכן עדות התורה. בהם תמצא הדרך אל ה' ובהם תלויה קרבתו. על המקריב לאמץ לו רעיונות אלה. ובעצם מסירת הקרבן לידי המקדש כבר ביטא את רצונו לכך.

רש"ר הירש

"וערכו"

- שיראו קודם העלאת על המזבח שיהיו סידור הנתחים שיעשו הבעלים לפי העצים אשר על האש. – הנצי"ב

"בני אהרון הכהן"

- כשהם בכהונתם. – רש"י
- הכהונה מיוחסת בראש וראשונה לאהרון הכהן הגדול. ואילו הכהנים ההדיוטות מתייחסים אליו כבנים אל אביהם. הם מסייעים עימו ועושים במקומו חלק מעבודתו. – רש"ר הירש

"את הראש ואת הפדר"

- לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר הותז בשחיטה, לפיכך הוצרך למנותו לעצמו. ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה. וזהו דרך כבוד של מעלה. – רש"י
- שהיה הפדר החלבים. או יהיה פירוש את הראש עם הראש. – ראב"ע
- חלב. – רשב"ם

- לחלב הפרוס ומבדיל בין הקרבים, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים. – רמב"ן
- הראש והפדר הם שני הקצוות של גוף חי. הראש מרכז את חיי הפרט בכוחם הרוחני העליון, משום כך הוא המסדיר את ההווה הבהמית. היפוכו של דבר הפדר, הגוף הפרישו והוציאו לעת עתה והניחו להיות שמור לעת מצוא. – רש"ר הירש

"על האש"

- אש המזבח נופחת רוח חיים במזבח, ממנה יוצאת קריאת הארץ שיסודותיה בישראל ופניה למקדש ושאיפתה לעלות אל ה'. משום כך האש ומה שעתיד להיות אש יהיו טבועים במטבע המזבח. – רש"ר הירש
- מוסיפים אש הדיוט על האש מן השמים, כי האש היקודה על המזבח גם בשם ה' וגם בשם האומה. ה' וגם ישראל מציגים את התורה כאש. האש מן השמים תובעת בשם ה' כח אש לתורה. ואילו הכהנים המייצגים את האומה במקדש מוסיפים אש הדיוט וכך מכריזים על ההכרה הלאומית בתביעה זו. – רש"ר הירש

"וקרבנו וכרעיו"

- רגליו. – רשב"ם
 - הכרעיים הם כנראה האיברים התחתונים של הרגל. בשעת כריעה מונחות הכרעיים בארץ. – רש"ר הירש
- "עולה אשה ריח ניחוח"
- "עולה" – לשם עולה. "אשה" – כשישחטנו יהא שוחטו לשם האש, וכל "אשה" לשון אש. "ניחוח" – נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני. – רש"י
 - "עולה" – לשם עולה. "אשה" – צריך לכווין שיצלנו האש לגמרי. – רמב"ן

מה בין "בן בקר" וצאן?

בן בקר	צאן
– אבל בהמה גסה מגבהת כרעייה לצדדיה. ולכך בהמה דקה משתנה מאכלה בבטנה, ועל כן צואתה גם כן משתנה מבהמה גסה	ובצאן כתיב "והקרב והכרעיים", לפי שכשמהלכת בהמה דקה מגבהת כרעייה כמו שתי וערב
בבן בקר לא כתיב אלא "והקטיר"	ובצאן כתיב "והקריב את הכל והקטיר", לפי שהצאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם אחת.
בבן בקר לא נאמר "הוא",	ובצאן ובעוף נאמר "עולה הוא", לפי שעולת העוף בא תחת הכבש בדלות. יכול אם עשאו ככבש יהא כשר, תלמוד לומר "הוא".
בבן בקר כתיב "לרצונו"	ולא בצאן ובעוף, לפי שמרבה להביא.

בעל הטורים

מה עניין ההקדבה וקיום כל המצוות על ידי האבות?

למה לא הקריב אברהם את השה לעולה בקרניו, והניח קרניו לשופרות? או אפשר שעדיין לא ניתנה תורה. והגם שאמרו, קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילים. אלא כל שאין הכרח בדבר לאיזה סיבות זכות לא קיימו מצוות עתידיות כמו להקטיר קרניו. – אור החיים

מה טעם של הקורבנות?

- אמר הרמב"ם כי טעם הקורבנות בעבור שהמצרים והכשדים אשר היו ישראל גרים ותושבים בארצם מעולם היו עובדים לבקר ולצאן, בעבור כן ציוה לשחוט אלה המינים לשם הנכבד כדי שיוודע כי הדבר שהיו חושבים כי הם בתכלית העברה הוא אשר יקריבנו לבורא ובו יתכפרו העוונות. כי כן יתרפאו האמונות הרעות שהם מדווי הנפש, כי כל מדוה וכל חולי לא יתרפא כי אם בהפכו.
- בעבור שמעשי האדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה. ציוה ה' כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתוודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעיים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו. כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו ללוא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה – שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש. וראשי איברי בקרבן כנגד ראשי איבריו והמנות להחיות בהם מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן התמיד בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. – רמב"ן

מה בין זריקת הדם והקטרת איברים?

זריקת הדם והקטרת האיברים הם שני המעשים העיקריים של הקרבת העולה, הן דומות בצורתן החיצונית והן קשורות במשמעותן ומתנות זו את זו. זריקת הדם וזריקת הבשר מורות על החלטה לעלות ולהתקדם. שתיהן דורשות את פעילות הרצון המוסרי, ושתיהן קשורות במהותן ומתנות זו את זו. כי "הדם הוא הנפש" – האישיות הפנימית הפרטית. ואילו הבשר הוא האיברים – מכלול כל הפעולות שרצון האישיות מתבטא בהן. הוא בשר וכשמו כן הוא. שליה הנפש המבשר והמבצע את רצונה. זריקת הדם דורשת מהנפש לשעבד את הרצון ליעודו. כל הרצון הפנימי יכוון לשאיפת העלייה אל פסגת המוסר. ואילו זריקת

האיברים דורשת להוציא את הרצון מן הכח אל הפועל. כל הפעולות העומדות לרשות הנפש ישתעבדו למטרה – לפרנס את הקודש עלי אדמות תוך כדי עשיית רצון ה'.

זריקת איברים ללא זריקת דם היא כשרות חיצונית ללא קדושה פנימית. ואילו זריקת דם ללא זריקת איברים היא קדושה פנימית המסתפקת בפנימיות זו, אך אין היא ניכרת בחיים ואין בה כדי עיצוב המעשים. קרבת ה' המבוקשת בקרבן תמצא רק תוך התאמת החיים הפנימיים והחיצוניים. כשרות חיצונית ללא התמסרות פנימית או כוונה פנימית ללא שיעבוד החיים לתורה, לא זו הדרך המובילה אל ה'. רק שמירת מצוות הנובעת מעומק הלב וכוונת הלב המתבטאת בשמירת מצוות – רק זו הדרך המובילה אל על והנלמדת במקדש התורה.

רק הבשר הפעיל המייצג את פעולות החיים, רק הוא יפרנס את האש האלוקית. ואילו העצמות הן רק כלים פאסיביים של פעולות אלה. והן ראויות לאש רק מתוך שהן קשורות אל הבשר. – רש"ר הירש